

Max Paradox

PROBLEM? WYLUZUJ. OGARNIESZ TO!

Seria poradników z przymrużeniem oka ;)

Nie Chcę Krzyczeć na Dziecko. Dziecko Ma Inny Plan

Jak zatrzymywać własne wybuchy, stawiać granice
i reagować spokojniej bez oczekiwania,
że od jutra zostaniesz rodzicem zen

**Mamy problem. Ale spokojnie.
Da się go rozwiązać i jeszcze będzie z czego się pośmiać.**

Nie Chcę Krzyczeć na Dziecko. Dziecko Ma Inny Plan

Jak zatrzymywać własne wybuchy,
stawiać granice i reagować spokojniej bez
oczekiwania, że od jutra zostaniesz
rodzicem zen

Max Paradox

PROBLEM? WYLUZUJ. OGARNIESZ TO!

ISBN: 978-83-8483-410-7

SPIS TREŚCI

INTRO	5
Rozdział 1 - Krzyk kończy scenę, ale nie rozwiązuje problemu.....	10
Rozdział 2 - „Robi mi na złość”, czyli dopiski do zachowania dziecka	19
Rozdział 3 - Masz dość, zanim ktokolwiek zdąży nabroić.....	28
Rozdział 4 - Zgadzam się, zgadzam się, wybucham	37
Rozdział 5 - Jeszcze tylko mu wytłumaczę. Po raz ósmy	46
Rozdział 6 - Groźba większa od problemu.....	55
Rozdział 7 - Żart, po którym śmieje się tylko dorosły.....	64
Rozdział 8 - Uspokój się natychmiast. Czyli jak dołożyć drugi problem.....	73
Rozdział 9 - Zrób przerwę, ale nie znikaj	82
Rozdział 10 - Ostatnie pięć minut, które trwają pół godziny	91
Rozdział 11 - Kłóć się dzieci. Dlaczego krzyczę ja?	100
Rozdział 12 - Dwoje dorosłych, trzy wersje zasad	109
Rozdział 13 - Przepraszam za krzyk. Nie za granicę.....	118
Rozdział 14 - Nie będę improwizować w najgorszych pięciu minutach dnia.....	126
Rozdział 15 - Sklep, autobus i publiczność, której nikt nie zapraszał.....	135

Rozdział 16 - Dziś nie uczymy życia. Dziś dowozimy wieczór	143
Rozdział 17 - Kiedy dziecko też krzyczy, trzaska i mówi rzeczy, których nie chce się słyszeć	152
Rozdział 18 - Nawrót nie zaczyna się od krzyku. Zaczyna się trochę wcześniej	160
Rozdział 19 - Nie licz dni bez krzyku. Patrz, co robisz zamiast	168
Rozdział 20 - Nie zostaniesz rodzicem zen. I bardzo dobrze	176

INTRO

Wyobraź sobie wieczór, który miał się już skończyć. Zęby umyte, piżama założona, książeczka przeczytana, nawet ta dodatkowa, wynegocjowana jako ostatnia w historii ludzkości. Wtedy dziecko wchodzi do kartonu po odkurzaczu i oznajmia, że właśnie leci na Marsa. Informujesz, że loty międzyplanetarne zakończyły się przed myciem zębów, ale załoga zgłasza sprzeciw. Prosisz o wyjście z pudełka, powtarzasz prośbę, zaczynasz tłumaczyć znaczenie snu i orientujesz się, że prowadzisz wykład dla kartonu. Za pierwszym razem twój głos brzmi zwyczajnie. Za czwartym ma już parametry komunikatu ewakuacyjnego. Wreszcie słyszysz własne „ILE RAZY MAM POWTARZAĆ?”, chociaż jeszcze przy kolacji naprawdę zamierzałeś być rodzicem, który nie krzyczy. Dziecko milknie, a tobie wcale nie jest tak dobrze, jak miało być po odzyskaniu ciszy.

Być może twoim kartonem jest wyłączenie gry, wychodzenie do szkoły albo odrabianie lekcji, przy którym obie strony zaczynają podejrzewać, że dzielenie pisemne wymyślono przeciwko rodzinie. Być może krzyczysz rzadko, lecz jeden wybuch wraca do ciebie przez cały wieczór. A może coraz częściej mówisz z napięciem, nawet gdy nie podnosisz głosu, i nie podoba ci się atmosfera, którą współtworzysz. Ta książka jest dla ciebie także wtedy, gdy znasz mnóstwo właściwych zdań, tylko nie możesz ich znaleźć w chwili, kiedy są potrzebne. Nie będziemy organizować konkursu na najbardziej świadomego rodzica. Nie trzeba przynieść certyfikatu z łagodnego oddychania ani dowodu, że drewniane zabawki uspokajają również osobę, która na nie nadepnęła. Wystarczy potraktować poważnie

własne „nie chcę tak reagować” i zamienić je w coś bardziej użytecznego niż kolejne przyrzeczenie składane po fakcie.

Zanim jednak pójdziemy dalej, wyjaśnijmy żart z tytułu. „Dziecko ma inny plan” nie oznacza, że układa harmonogram niszczenia twojej cierpliwości i rozlicza się z niego przed snem. Może po prostu chceć dalej budować, nie zgadzać się z tobą albo potrzebować pomocy w zakończeniu zajęcia. Jego sprzeciw nie oddaje mu odpowiedzialności za twoje zachowanie. Powtarzający się krzyk może krzywdzić dziecko; nie jest bezpiecznym sposobem uczenia go współpracy. UNICEF Global Dlatego nie znajdziesz tutaj usprawiedliwienia pod hasłem „każdemu się zdarza”, po którym można wrócić do dawnych metod. Znajdziesz natomiast miejsce na dwie prawdy: możesz kochać swoje dziecko i potrzebować zmiany sposobu, w jaki je traktujesz podczas konfliktu. Uznanie tego nie wymaga odebrania sobie prawa do zmęczenia, złości ani pomocy.

Samo postanowienie „od jutra zachowuję spokój” jest niekompletne: nie mówi, co zrobić w chwili, kiedy spokoju właśnie zabrakło. Możesz bardzo szczerze chceć zmiany, a jednocześnie nadal wchodzić w trudny wieczór bez odpoczynku, wsparcia i pomysłu na przerwanie kłótni. Duże obciążenie stresem może utrudniać kontrolowanie złości, a narastającemu napięciu mogą towarzyszyć choćby zaciśnięte pięści i napięte mięśnie. nhs.uk Takie sygnały warto potraktować jako informację do działania, nie dowód, że jesteś beznadziejnym człowiekiem. Proponuję więc przyglądać się również temu, co wydarza się przed wybuchem. Czy po raz kolejny próbujesz równocześnie ugotować kolację, dopilnować zadania i rozstrzygnąć spór o gumkę? Czy twoja pierwsza wyraźna prośba pojawia się dopiero wtedy, gdy masz już dość? Nie naprawimy

wszystkiego jednym oddechem, ale możemy przestać oczekiwać, że zastąpi on dodatkową parę rąk.

Spokojniejsze reagowanie nie oznacza przy tym, że dziecko przejmie zarządzanie domem, a tobie zostaje uprzejme opiniowanie jego decyzji. Jasne, realistyczne oczekiwania oraz konsekwentne, spokojne działanie są częścią wychowania bez krzyku. UNICEF Global Możesz zakończyć zabawę, odmówić zakupu i dopilnować obowiązku bez obrażania osoby, która wołałaby inny obrót spraw. W przykładowej scenie z kartonem komunikat może brzmieć: „Na dziś kończymy zabawę. Karton zostaje tutaj, jutro do niego wróćisz”. Dziecko nie musi uznać tego zdania za wybitne osiągnięcie rodzicielskie. Może protestować, a ty nadal możesz pozostać przy ustaleniu. W tej książce nie przyjmujemy natychmiastowego zadowolenia dziecka za miernik twojego powodzenia. Będziemy sprawdzać, czy granica jest zrozumiała, możliwa do wykonania i utrzymana bez dokładania strachu. Stanowczość nie będzie przebraniem dla groźby, a łagodność nie będzie obowiązkiem zgadzania się na wszystko.

Przyjrzymy się własnym sygnałom ostrzegawczym, zdaniom dolewającym oliwy do ognia i sytuacjom, które warto uprościć, zamiast codziennie rozgrywać od nowa. Będziemy układać krótkie komunikaty oraz sposoby zatrzymania eskalacji, także wtedy, gdy jesteś jedynym dorosłym w domu. Znajdzie się miejsce na powrót do rozmowy po konflikcie, współpracę między opiekunami i odróżnianie potrzebnej granicy od walki o ostatnie słowo. Przykłady nie mają jednak przekonywać, że trzylatek i nastolatek potrzebują identycznej instrukcji. Każdą propozycję trzeba dopasować do wieku, możliwości i sytuacji konkretnego dziecka. Nie obiecuję mieszkania, w

którym nigdy nie będzie słycać złości. Celem jest mniej krzywdzących reakcji i więcej działań, które potrafisz powtórzyć w zwykły dzień. Również taki, w którym nikt nie przygotował ci warunków do osobistego rozwoju.

Na początek przyda się skromniejszy cel niż osiągnięcie pełnego spokoju: nie dodawać kolejnego ostrego zdania. Gdy czujesz, że tracisz panowanie, przerwa dla rodzica może pomóc, pod warunkiem że dziecko pozostaje bezpieczne i ma opiekę odpowiednią do wieku. HealthyChildren.org Możesz powiedzieć: „Jestem teraz bardzo zdenerwowany. Zatrzymam się na chwilę, żeby nie krzyczeć”. Gdy odejście oznaczałoby pozostawienie dziecka w niebezpieczeństwie, zostań przy nim, ogranicz słowa i, gdy to możliwe, poproś spokojnego dorosłego o przejęcie opieki. To nie kara ciszą ani żądanie, żeby dziecko cię uspokoiło. To propozycja przerwania własnej reakcji. Przerwę zakończ powrotem do spokojniejszego kontaktu.

A kiedy krzyk już padł, nie trzeba czekać do jutra, żeby zacząć postępować inaczej. Po uspokojeniu warto przeprosić dziecko i powiedzieć, co zamierzasz zrobić inaczej następnym razem. HealthyChildren.org Przykładowo: „Przepraszam za krzyk. Nie powinienem był tak do ciebie mówić. Kiedy poczuję, że znowu podnoszę głos, zrobię przerwę w rozmowie”. Kropka po przeprosinach jest tu bardzo przydatna; nie dopisuj po niej „ale gdybyś słuchał”. Zasada dotycząca końca zabawy może nadal obowiązywać. W tej propozycji przepraszasz za sposób potraktowania dziecka, nie za sam fakt postawienia granicy. Nie żądaj natychmiastowego przytulenia. Zostaw dziecku przestrzeń na jego odpowiedź, a własną zapowiedź potraktuj jako zobowiązanie do działania, nie elegancki finał nieprzyjemnej sceny.

Są również sytuacje, w których poradnik nie powinien być jedynym wsparciem. Jeśli wybuchy się powtarzają, nasilają albo nie udaje ci się opanować zachowań raniących innych, poszukaj pomocy psychologa, psychoterapeuty lub lekarza. nhs.uk Jeśli boisz się, że możesz uderzyć, szarpnąć albo inaczej skrzywdzić dziecko, pierwszeństwo ma jego bezpieczeństwo i pilne uzyskanie pomocy, nie dokończenie rozmowy wychowawczej. Zadbaj o bezpieczną opiekę, a przy bezpośrednim zagrożeniu wezwij pomoc ratunkową. Powtarzającego się zastraszania i poniżania nie będziemy nazywać po prostu trudniejszym temperamentem. W takich okolicznościach potrzebna jest realna zmiana oraz wsparcie z zewnątrz. nspcc.org.uk Sięgnięcie po nie nie wymaga udowodnienia, że jest już wystarczająco źle. Humor tej książki ma pomóc spojrzeć na codzienne absurdy, nigdy pomniejszać czyjegoś lęku.

Na dziś wybierz jedną powracającą sytuację, w której najłatwiej podnosisz głos. Zamiast pisać wielki program naprawczy rodziny, połącz w jednym zdaniu swój sygnał ostrzegawczy z bezpiecznym działaniem, które podejmiesz po jego zauważeniu. Na przykład: „Kiedy zacznę zaciskać dłonie, przerwę tłumaczenie i przez chwilę pozostanę przy dziecku bez kolejnych uwag”. Potraktuj to jako próbę, którą później ocenisz, a nie egzamin z miłości. Nie rozliczaj jej z tego, czy dziecko natychmiast wykonało polecenie. Sprawdź, czy udało ci się zatrzymać własny następny krok. Nie musisz jutro stać się rodzicem zen. Na początek możesz być rodzicem, który zauważa moment przed krzykiem i ma na niego choć jeden pomysł. Nawet jeśli w kartonie wciąż trwa odliczanie do startu.

Rozdział 1 - Krzyk kończy scenę, ale nie rozwiązuje problemu

Worek basenowy leży pod ławką w przedpokoju, chociaż miał zostać rozpakowany wczoraj. W środku czekają mokry ręcznik, kąpielówki i odpowiedź na pytanie, czy wspomnienie treningu może mieć zapach. Ośmioletni Kuba przegląda komiks. Rodzic najpierw rzuca w jego stronę uwagę o worku, potem przypomina, następnie przypomina swoje poprzednie przypomnienie, aż w końcu podnosi głos: „Natychmiast to zabierz! Wszystko trzeba za ciebie robić!”. Chłopiec zrywa się i biegnie do łazienki. Zapada cisza, ręcznik znika z przedpokoju, a dorosły myśli: „No. Czyli jednak można”. Ta przykładowa scena ma wszystkie rekwizyty udanej interwencji: wykonane polecenie, zakończony spór i rodzica, który odzyskał wpływ. Brakuje tylko odpowiedzi, czego właściwie Kuba się nauczył. Tego, jak zadbać o rzeczy po basenie, czy tego, przy jakim tonie głosu trzeba już naprawdę biec?

Nie będziemy udawać, że po krzyku nigdy nic się nie zmienia. Może się zmienić bardzo szybko, właśnie dlatego tak łatwo uznać go za skuteczne narzędzie. Kłopot zaczyna się przy słowie „skuteczne”: czy oznacza ono zakończenie tej sceny, czy poprawę zachowania, która nie potrzebuje kolejnej awantury? Amerykańska Akademia Pediatrii ocenia strategie oparte na krzyku i zawstydzaniu jako mało skuteczne krótkoterminowo i nieskuteczne w dłuższej perspektywie. American Academy of Pediatrics To ważne rozróżnienie, bo wykonane polecenie nie jest jeszcze dowodem trwałej nauki. Z samej ciszy nie odczytasz, czy dziecko zrozumiało zadanie, przestraszyło się,

zrezygnowało z odpowiedzi czy po prostu skończyło czynność. Nie należy zgadywać jego przeżyć na podstawie jednego spojrzenia. Warto natomiast przestać traktować własną ulgę jako jedyny wynik wychowawczy. Ulga opisuje, co właśnie poczułeś, a nie wszystko, co osiągnęliście.

Przyjrzyj się temu, co w scenie z workiem miało zostać załatwione. Pierwotne zadanie było dość małe: wyjąć mokre rzeczy i umieścić je w odpowiednim miejscu. Potem doszło drugie: przekonać dziecko, że rodzica należy słuchać. Za chwilę pojawiły się gospodarność, szacunek do cudzej pracy i obawa, że skoro dziś ręcznik, to za dwadzieścia lat zaległe rachunki oraz samochód bez przeglądu. Biedny ręcznik miał wyschnąć, a dostał odpowiedzialność za przyszłość dorosłego obywatela. Taki rozrost tematu możesz zatrzymać, pytając siebie: „Co ma być zrobione w tej konkretnej sytuacji?”. Odpowiedź „ma mnie wreszcie szanować” nie opisuje czynności, którą da się teraz wykonać. „Ma wyjąć ręcznik z worka” już tak. Nie pomniejszasz znaczenia szacunku, kiedy rezygnujesz z rozstrzygania całej relacji przy mokrych kąpielówkach. Przywracasz sprawie rozmiar, z którym można coś zrobić.

Podobna scena może wracać co tydzień. Najpierw uwaga rzucona z innego pokoju, później coraz ostrzejsze zdania, wreszcie wybuch i szybki ruch dziecka. Jeśli tak wygląda wasz powtarzalny przebieg, sprawdź nie tylko to, co robi ono, lecz także moment, w którym ty zaczynasz rzeczywiście zajmować się zadaniem. Być może dopiero przy krzyku podchodzisz, wskazujesz worek i czekasz na działanie, podczas gdy wcześniejsze komunikaty były tłem dla innych czynności. Wówczas nie masz podstaw, żeby cały efekt przypisać głośności. Razem z nią zmieniły się twoja obecność, konkretność i sposób dopilnowania sprawy.

To hipoteza do sprawdzenia w zwyczajnej sytuacji, nie diagnoza waszej rodziny. Spróbuj zachować te użyteczne elementy bez podnoszenia głosu. Rodzic nie musi występować najpierw jako odległa stacja radiowa, a potem nagle nadawać komunikatu nadzwyczajnego tuż nad uchem odbiorcy.

Warto od razu ustalić, że samo ściszenie głosu nie wyznacza całej zmiany. Okrzyk „Stój!” wobec dziecka wbiegającego na jezdnię służy przerwaniu zagrożenia; nie jest tym samym co długie wykrzykiwanie, że dziecko jest beznadziejne. Z drugiej strony zdanie „Jesteś moją największą pomyłką” nie staje się bezpieczne dlatego, że wypowiedziano je niemal szeptem. Zalecenia Amerykańskiej Akademii Pediatrii obejmują unikanie dyscyplinowania, które poniża lub zawstydza, a nie wyłącznie kontrolę natężenia dźwięku. American Academy of Pediatrics W praktyce oceniaj więc również słowa, groźby i sposób traktowania dziecka. Nie proponuję licznika decybeli na lodówce. Potrzebna jest odpowiedź, czy przekaz dotyczy zadania, czy uderza w osobę. Spokojniejsza wersja pogardy nadal wymaga zmiany, nawet jeśli nikt za ścianą jej nie usłyszy.

Do przyglądania się swoim reakcjom nie przyda się również drugi rodzaj etykiet: te przyklejane samemu sobie. „Jestem okropnym rodzicem” brzmi jak surowe rozliczenie, ale nie podpowiada, co zrobić z następnym workiem. „Powiedziałem, że wszystko trzeba za niego robić, zamiast dopilnować konkretnego zadania” daje już punkt zaczepienia. Nie musisz wybierać między uniewinnieniem a skazaniem całego swojego rodzicielstwa. Możesz nazwać zachowanie, które było niewłaściwe, i zająć się jego zmianą. Proponuję taką skalę oceny właśnie dlatego, że jest bardziej wymagająca od wieczornego samobiczowania: trzeba z niej

wyprowadzić działanie. Nie wystarczy pocierpieć nad sobą przez kwadrans i uznać rachunek za uregulowany. Dziecko potrzebuje innego sposobu traktowania, a ty potrzebujesz czynności, którą potrafisz wykonać. Żadnej ze stron nie pomoże doroczna gala wręczania sobie tytułu Najgorszego Człowieka w Przedpokoju.

Po zakończonym konflikcie porównaj dwa efekty: co zostało zrobione teraz i co dziecko dostało do wykorzystania następnym razem. Wystarczą dwa krótkie zdania zapisane dla siebie lub uczciwie dokończone w myślach. Pierwsze może brzmieć: „Po moim krzyku worek trafił do łazienki”. Drugie: „Nie sprawdziłem, czy Kuba wie, gdzie rozwiesić ręcznik; nie ustaliliśmy też momentu rozpakowania”. Nie jest to formularz oceny dziecka ani test psychologiczny. To proponowany sposób sprawdzenia, czy za zakończeniem sceny stoi coś więcej. Jeżeli drugie zdanie pozostaje puste, masz wskazówkę, czym się zająć zamiast zwiększać nacisk. Jeżeli zadanie było od dawna znane, nie udawaj, że każda trudność wynika z niewiedzy. Wtedy sprawdzenia wymaga choćby uzgodniony moment wykonania albo to, co przeszkadza w rozpoczęciu. Szukasz brakującego ogniwa konkretnej czynności, nie uniwersalnego powodu wszystkich konfliktów.

Zamiast celu „niech wreszcie będzie odpowiedzialny” wybierz rezultat, który rozpoznasz bez komisji interpretacyjnej. W naszym przykładzie może to być rozpakowanie mokrych rzeczy po powrocie do domu, zanim worek zostanie odłożony do szafy. Doprecyzuj, co oznacza rozpakowanie: ręcznik trafia na suszarkę, a pozostałe rzeczy tam, gdzie w waszym domu powinny trafić po treningu. Następnie sprawdź podstawy wykonania. Czy miejsce jest dostępne, czy dziecko potrafi samodzielnie

rozłożyć ręcznik i czy nie musi za każdym razem pytać, gdzie go położyć? Te pytania nie mają dostarczyć wymówki, tylko znaleźć przeszkodę, którą rzeczywiście można usunąć. Byłoby dość osobliwe domagać się samodzielności, trzymając jedyne potrzebne akcesorium wysoko pod sufitem. W takim układzie rodzina nie ćwiczy odpowiedzialności, lecz zamawianie usług wysokiego rodzica. Rozsądniej przenieść rzecz niż podnosić wymagania dotyczące zasięgu ramion.

Gdy oboje jesteście spokojni, przejdźcie przez wybrany fragment zadania w miejscu, w którym ma się odbywać. Nie podczas przesłuchania po awanturze i nie jako pokazową karę. Możesz powiedzieć: „Chcę, żebyśmy skończyli kłótnie o mokre rzeczy. Pokażę ci, gdzie je teraz odkładamy, a potem sprawdzisz, czy wygodnie ci z tego korzystać”. Amerykańska Akademia Pediatrii zaleca uczenie przez spokojne słowa i działania oraz pokazywanie oczekiwanego zachowania. HealthyChildren.org Wersja minimum to tutaj jedna czynność: samo rozwieszenie ręcznika, bez równoczesnego ćwiczenia całego rozpakowywania. Zakończcie próbę, kiedy dziecko wykona ten fragment, nie dopiero po obietnicy, że już zawsze będzie pamiętać. Nie trzeba kazać mu powtarzać operacji do znudzenia ani dokładać wykładu o własnym dzieciństwie. Dziesięć minut wspomnień o samodzielnym praniu w wieku siedmiu lat nie poprawi uchwytu suszarki. Ustalenie ma być możliwe do użycia, nie imponujące w opowieści.

Przy następnym powrocie z basenu dopilnuj tego, co rzeczywiście ustaliliście, zamiast sprawdzać naraz całe mieszkanie. Jeśli Kuba wyjął ręcznik po zwykłym przypomnieniu, nazwij ten konkretny efekt: „Ręcznik już schnie, dzięki”. Nie dołączaj „widzisz, jak chcesz, to

potrafisz" ani spisu pozostałych zaniedbań, bo wówczas informacja o wykonanej czynności zmienia się w kolejny przytyk. Gdy worek został przyniesiony, ale nadal jest pełny, wskaż brakujący fragment bez ogłaszania porażki: „Jest już w łazience. Zostało wyjąć mokre rzeczy”. Nie musisz przy tym urządzać ceremonii z konfetti. W tej próbie interesuje cię, czy dziecko wykonuje umówioną czynność przy zwyczajnym kontakcie, a nie czy wygląda na zachwycone obowiązkiem. Niezadowolony człowiek również może poprawnie rozpakować worek. Nie dopisuj do zadania warunku, że ma jeszcze cieszyć się z okazji do pracy nad charakterem.

„Ale ja nie chcę przypominać przez całe życie” to uczciwy sprzeciw. Z tego powodu potraktuj pomoc jako coś, co będziesz dopasowywać do obserwacji, a nie bezterminowo zwiększać. Na potrzeby domowej próby przyjrzyj się kilku kolejnym powrotom: co dziecko zaczyna samo, przy czym potrzebuje wskazówki, a co nadal kończy się sporem? Nie obiecuję, że po określonej liczbie powtórzeń powstanie niezawodny nawyk. Możesz natomiast sprawdzić, czy wystarczy mniej twojego udziału, zamiast od razu zniknąć i urządzać niezapowiedziany egzamin. Jeśli samodzielne wykonanie nie przychodzi, wróć do konkretnej przeszkody, nie do werdyktu o lenistwie. Może zadanie jest nadal za szerokie, a może nie jest jasne, kiedy zaczyna się jego część pracy. Te sytuacje wymagają różnych rozmów. Samo głośniejsze „przecież już umiesz” nie rozstrzygnie, z którą masz do czynienia.

Plan B przydaje się wtedy, gdy na osobną próbę zwyczajnie nie ma warunków. Sam odbierasz dzieci, dzwigasz zakupy, a po powrocie potrzebujesz zająć się czymś pilnym; kolejna lekcja obsługi domowej infrastruktury

nie mieści się w wieczorze. Zamiast dokładać ją siłą, zmień drogę przedmiotu. Przygotuj bezpieczne, dostępne miejsce przy docelowym koszu lub suszarce i ustal, że worek trafia właśnie tam, a nie pod ławkę albo do szafy. Nie blokuj nim przejścia. W tej wersji dorosły może jeszcze przypomnieć o wyjęciu rzeczy, ale odpada szukanie worka i przenoszenie go przez mieszkanie. To celowo skromniejszy rezultat, nie tajna metoda natychmiastowej samodzielności. Płacisz czasowo większym udziałem w dopilnowaniu sprawy, zyskując prostszy przebieg zadania. Takie rozwiązanie warto ocenić po użyciu: jeśli tylko przenosi bałagan w inne miejsce, trzeba je zmienić.

Osobną przeszkodą jest jawna odmowa: „Wiem, ale nie zrobię”. Wtedy ponowne demonstrowanie suszarki byłoby chybione, skoro problem nie dotyczy sposobu wykonania. W przykładowej rozmowie ze starszym dzieckiem możesz wrócić do zakresu odpowiedzialności: „Mokre rzeczy trzeba rozpakować dzisiaj. Ustalmy, czy zrobisz to teraz, czy po skończeniu tej strony”. Proponuj tylko takie możliwości, które rzeczywiście możesz zaakceptować, i wróć do ustalenia w umówionym momencie. Jeśli każda wersja kończy się odmową, wróć później do konkretnego podziału: dziecko rozpakowuje, dorosły zajmuje się praniem, a rozpakowanie sprawdzacie po powrocie. Nie musisz tego rozstrzygać, trzymając mokry worek jak dowód rzeczowy. Zabezpiecz rzeczy przed zniszczeniem, lecz nie ogłaszaj, że odtąd obowiązek znika. To rozwiązanie bieżącej sprawy, po którym pozostaje ustalenie wykonalnych zasad. Nie każdy konflikt da się zamknąć jednym zgrabnym zdaniem.

Ten sam sposób oceny można zastosować poza obowiązkami. Załóżmy, że dziecko gniecie kartkę, bo rysunek nie wyszedł, a ty wykrzykujesz, żeby przestało się

denerwować. Kartka zostaje na stole, dziecko milczy, lecz nadal nie wiadomo, co ma zrobić z nieudanym rysunkiem. Gdy sytuacja jest spokojna, możesz zaproponować konkretną alternatywę: odłożyć pracę do wybranego miejsca i poprosić o nową kartkę albo pomoc. Nie zakładaj, że będzie chciało ratować każdy obrazek; to jego praca. W tym przykładzie celem byłoby bezpieczne poradzenie sobie z niepowodzeniem, a nie obowiązkowy dobry humor podczas działalności plastycznej. Zgnieciony papier nie musi sam w sobie wymagać interwencji. Zanim zaczniesz uczyć innej reakcji, sprawdź, czy rzeczywiście chronisz coś ważnego, czy próbujesz zabronić dziecku przeżywania niezadowolenia. Rodzinny konkurs na pogodę ducha jest męczący nawet bez jury.

Przy ocenie zmiany zostaw miejsce na wynik mieszany. Zadanie może zostać wykonane wolniej, ale bez obrażania; może też zostać wykonane błyskawicznie, bo dziecko usłyszało groźbę. Nie wrzucaj tych dwóch sytuacji do jednej rubryki „posłuchało”. Ustal dla siebie, że sposób traktowania dziecka jest osobnym warunkiem, którego nie unieważnia porządek w łazience. Jednocześnie nie wymagaj, żeby pierwsza spokojniejsza próba dowiodła wartości całego podejścia. Jeden udany powrót z basenu nie oznacza końca problemu, a jeden trudny nie dowodzi, że jedynym rozwiązaniem pozostaje krzyk. Przyjrzyj się temu, co konkretnie wydarzyło się inaczej i czego jeszcze brakuje. To znacznie skromniejsze niż ogłoszenie wielkiej przemiany, ale daje materiał do następnego działania. Nie oceniaj całej metody wychowawczej na podstawie miny człowieka, któremu właśnie kazano zająć się mokrymi kąpielówkami.

Na najbliższą spokojną chwilę wybierz jedno zadanie, przy którym dotąd liczyło się przede wszystkim szybkie

wykonanie polecenia. Nazwij czynność, którą dziecko ma umieć zrobić, i przećwicz z nim jeden potrzebny fragment w rzeczywistym miejscu. Nie wybieraj największego rodzinnego konfliktu ani sprawy wymagającej pilnego zapewnienia bezpieczeństwa. Wybierz coś zwyczajnego, gdzie możesz sprawdzić, co daje pokazanie, dostępne miejsce i dopilnowanie bez ostrego finału. Potem nie pytaj wyłącznie, czy było cicho. Sprawdź, czy dziecko dostało coś, z czego może skorzystać ponownie, i czy ty potrafiłeś pomóc bez uderzania w jego godność. To wystarczy jako zadanie na początek. Ręcznik na suszarce jest przydatnym rezultatem; jeszcze przydatniejsze będzie to, że do jego rozwieszenia nie trzeba następnym razem zwoływać całej rodzinnej burzy.

Rozdział 2 - „Robi mi na złość”, czyli dopiski do zachowania dziecka

„On to robi specjalnie” - myślisz, patrząc, jak siedmiolatek po raz trzeci zdejmuje przymierzany but. But jest przeceniony, rozmiar teoretycznie się zgadza, do zamknięcia sklepu zostało niewiele czasu. Dziecko mówi, że coś uwiera, natomiast ty zaczynasz słyszeć: „Nie szanuję twojego wysiłku i zamierzam tu zamieszkać”. W przykładowej scenie nikt nie wypowiedział tego drugiego komunikatu. Powstał po twojej stronie, mniej więcej pomiędzy spojrzeniem na zegarek a zauważeniem, że obok czeka następna rodzina. Za chwilę możesz już nie szukać wygodnego buta, lecz dowodu, że nie dasz sobą rządzić. Sprzedawca przyniósł obuwie, a znalazł się przy sporze o ustrój domowy. Stawka urosła, choć od poprzedniej minuty wydarzyło się głównie to, że dziecko ponownie wyjęło stopę.

W tej scenie warto rozdzielić dwie różne intencje. Dziecko mogło celowo zdjąć but i jednocześnie wcale nie zamierzać cię zdenerwować. Celowość ruchu nie dowodzi celowości przykrości, którą odczuwasz. To, że twoje plany zostały utrudnione, również nie rozstrzyga, czy właśnie taki był jego zamiar. Podobnie dorosły może świadomie odmówić udziału w spotkaniu bez planu obrażenia wszystkich zaproszonych osób. Nie musisz zatem wybierać między wersją „przypadek” a wersją „atak na rodzica”. Pomiedzy nimi mieści się choćby działanie na rzecz własnej wygody, protest przeciwko propozycji albo chęć uzyskania czegoś innego. Każdą z tych możliwości nadal można oceniać i wyznaczać jej granice. Dokładniejsze rozpoznanie sytuacji nie odbiera ci prawa do decyzji. Odbiera jedynie pewność,